

Bare en kopp?

Av Nina Malterud

Mange keramikere lager mange kopper.

–Det mest private eller det mest offentlige?

–Det mest konserverende eller det mest utfordrende?

–Det mest eller minst lønnsomme?

KUNST ELLER KRONER?

VYER ELLER VANER ELLER VARER?

Leirkar fra eldre jernalder. 400 e.Kr. Brunlanes i Vestfold.
Foto: Universitetets Oldsaksamling, Oslo.

Minoisk kopp fra Santorini ca. 1500 f.Kr.
(Arkeologisk Nasjonalmuseum, Athen.)

Minoisk kopp fra Kreta
ca. 2000 f.Kr.
(Arkeologisk Museum,
Iraklion)

10 Nina Malterud . Kopper 1979-80.

To møter med historien ble avgjørende for mitt forhold til koppen:

1) Minoernes keramikk – et sjokk.

Minoerne levde på Kreta for 3-4000 år siden. De hadde keramikere som ikke sparte seg, brukte alle nyanser og tøyde alle muligheter både i smått og stort. Tegnet på kryss og tvers, la på og skrapte av. Ingen standardisering, ingenting av den rasjonaliseringen som stopper tankene. Og tankene dine flyr også når du ser tingene deres i museumsmontrane idag: fulle av overraskelser og en for oss nesten ukjent frihet, så vakre at du blir helt svimmel.

Hvordan kunne de legge så mye i bare en kopp? *De visste ikke at det var bare en kopp.* Det er i vår tid at koppen har lav status i kunstens verden. *De* må ha tatt den helt alvorlig og lekt med den, fylt den med en verden: blomster og løpende linjer, fugler og bølger.

2) Den nordiske jernalders keramikk

– på mange måter minoernes motsetning. Varianter over et par enkle og tydelige former, streker og prikker risset og trykket inn på forskjellige måter. Ingen farver, strenge former. Enormt vakre i sin verdighet, styrke, tyngde.

De jobbet med leire og jeg jobber med leire.

Jeg vil ikke være dårligere enn disse!

Et skamløst ønske. De har hatt samfunnet omkring seg til sin hjelp, integrert i sin tid og sine tradisjoner. Tekniske begrensninger, men generasjoners kunnskaper. Hva har jeg? Tilgang på allverdens teknikk. Mitt eget korte liv i arbeid, et samfunn med overproduksjon, kunsthat og penger som gud, min egen tvil.

Koppene mine er laget slik:

Dreier i blåleire, setter på hank, dekker med begitning (farvet leire) ved å helle inni, dyppe utenpå, dekorerer med begitning. Koppen må tørke litt mellom hver runde og det hele tar 3-4 dager. Brennes en gang, glaseres tykt inni, tynt utenpå, brennes en gang til, flere ganger hvis fargene ikke er bra. Pusses med sandpapir – og selges til høystbydende.....

Formen har en størrelse i forhold til deg selv, til en kropp. Hanken kommer ut av formen og går inn i den igjen og har en vinkel, en bue og en tykkelse i forhold til hovedformen. Hanken skal passe til en finger og gir koppen et punkt, en side. Dekoren følger formen rundt fra hank til hank, følger formen utover fra bunn til topp. Bruker hankens festepunkter som punktum, som en pause i sirkelens omkrets. Dekoreres med stripe smal og bred, rett, skrå, i kryss, bølge og siksak, stripe med blader som går ut av stripene og blir en blomst, ruter delt opp med striper, kryss og spiral. Bruker pensel, finger, trepinne – nye redskaper gir nye uttrykk. Fargene ligger oppå hverandre og kan brukes litt gjennomskinnlige, eller hentes opp ved å risse gjennom. Fargenes nyanser og intensitet avhenger av begitningens tykkelse og fuktighet, glasurens tykkelse og plassering og brenningstemperaturen 5° opp eller ned.

DIKT AV JAN ERIK VOLD.

Treskjæreren sa jeg tar et stykke tre, så
banker
jeg

på det – jeg vet
det bør
noen
der inne når jeg har spikket

ferdig
ser
jeg
hvem det var.

For å bli kjent med en ting må jeg lage mange, bli rask i håndteringen og kjent med uttrykket så jeg kan utdype det og forsterke det.

Når jeg lager *for* mange inntreffer sløvheten, kjedsomheten og rasjonaliseringen. Tingens idé, identitet og rikdom blir borte og bare skallet blir igjen.

En kopp er 10 cm høy og en stor krukke 60-70 cm. Krukken koster kanskje nesten hundre ganger så mye. Er den hundre ganger så fin, eller hundre ganger så vanskelig å lage?

Form- og uttrykksproblemene er nøyaktig de samme. Men: Krukken *må* bli fin. For ikke å tape for mye tid og penger, må jeg være forsiktig, forberedt og vite hva jeg gjør. Alle koppene behøver derimot ikke bli like fine. Noen kan gjerne hives hvis noen andre blir ekstra bra. En åpning for forsøk, lek, nysgjerrighet og innfall. Når prestasjonsangsten og økonomien tar kvelertak, er det disse egenskapene som først blir borte.

Min kjærlighet til koppen er en kjærlighet til denne arbeidsmåten.

Med koppen kommer jeg inn i andres kjøkken, spisestue og salong – klasse, levesett og tradisjon. Servise med 24 deler og 12 av hvert, forskjellig kopp til kaffe, te, kakao, hverdag og selskap, like høye og like brede. Vår tids masseprodukter har en uhyre spesialisert funksjonsdeling og uttrykker en ganske redusert versjon av funksjonalismen: Oppvaskmaskinen og kjøkkenskapenes størrelse bestemmer tingenes utforming.

Kunsthåndverket blir presset ut av tiden. Kunsthåndverket kan ikke og må ikke konkurrere på industriproduksjonens premisser. Industrien kan ikke og vil ikke lage kunsthåndverk (– men vil gjerne lage noe som ligner).

Kunsthåndverkets venner i vår tid blir den ressurssterke gruppen med overlegenhet til å gå utover de vanlige normene. Utover noen – og kanskje inn i andre: trehvitt og alternativt – også der kan en bli spist opp av sin egen lille verden der en ordner tingene sine, der hverdagens estetikk blir viktigere enn hverdagens liv.

Min utfordring blir å arbeide med det maskinene ikke kan av menneskelige overveielser og ytringer.
Poetisk eller patetisk?

Jeg lever nå og vil leve nå. Jeg vil ha en sammenheng i mine kunstneriske, politiske og økonomiske tanker. Kanskje det ikke er noe særlig vits i å lage kopper idag?

Nina Malterud.
f. 1951.

Utdannet på Statens Håndverk og Kunstindustriskole i Oslo.
Arbeider i Frysja i Oslo.

Nina Malterud
Stor krukke,
70 cm. høy
(foto: Riksgalleriet)
og kopp,
9 cm. høy.

Nina Malterud
Kopper 1983.
Foto: Nina Malterud

